

El lector, aquesta amada víctima

Tomàs Belaire és ja un valor consolidat de l'última narrativa valenciana, amb tres llibres de relats densos i tensos, ambigus, irònics i una mica, només, depravament obsessius.

També l'autor participa, en alguna mesura, de la virtut dels seus relats. Civilitzat, implacablement burleta, el seu somriure amaga una mirada atenta. També darrere el seu àgil humor —replica quasi a la impensada, i es retira de pressa per rematar de lluny— hi ha ferro, passió i coneixement.

—*Sembla que t'has concentrat a escriure, només, narració curta.*

—Fins ara almenys, aquest format s'ha ajustat molt bé al que jo vull dir. Per a mi és perfecte. Potser en el primer llibre, *Els habitants de la tragèdia* no n'era tan conscient, però el segon, *Crimis relatius*, era i volia ser un llibre de relats travats, pensat i repensat perquè ho fóra abans d'escriure la primera lletra, i també aquest tercer. Crec que ja està bé, que ara hauria d'intentar unes altres coses.

—*¿Que penses ara fer una novel·la?*

—Sí. Tinc el títol, *El constructor*: o potser *La construcció*, i una bona part ja redactada. Vaig molt a poc a poc, m'és un terreny inexplorat. Puc avançar que serà molt centreeuropea, per etiquetar-la d'alguna manera.

—*¿Fer un relat que funcione té recepta? Alguns trucs, almenys, semblen universals.*

—Sí hi ha recepta, no la conec. M'agradaria que n'hi haguera, perquè facilitaria molt la tasca, però de moment la recerca ha estat infructuosa. El que hi ha és gent que ha fet coses meravelloses, Pere Calders, els sudamericans, els anglosaxons, on hi ha un conjunt de relatadors molt bo —per a

mi—, són els màxims experts en la matèria. També hi ha trucs, petites astúcies, i les descobreixes de mica en mica. Quan comences, per intuïció, t'adones que hi ha coses que no funcionen, que cada història té el seu ritme, etc. La qüestió és relliscosa, perquè cada relat és un món amb regles pròpies. Es diu, per exemple, que un relat d'enjòlit és atractiu quan la clau es troba en la pàgina final. Jo no n'estic tan cert. Hi ha bons relats on no cal esperar el final per saber què redimonis passa, sinó com passa, aquest és el misteri. I això és molt més complicat en cinc pàgines que en dues-centes. És com jugar a cartes vistes, sense xarxa, des de la primera línia fins a l'última.

—*Durant molt de temps, els relats van ser la ventafocs de la literatura catalana. Ara, aquesta postergació ha desaparegut, però encara en deuen quedar recialles entre els crítics.*

—Els relats valorats són els dels mestres. Ningú no gosaria dir que un llibre de Pere Calders no era bo, encara que fóra el pitjor que havia escrit mai. Amb Quim Monzó passa el mateix, tot i que com a relator, no se'l valora prou. Ell és, primer que res, un gran contista. I les seues novel·les en són una prova més. *Uf, fa dir ell*, per exemple, és un magnífic llibre de relats, i, això, no sé si s'ha ressaltat prou. Crec que es continua sense prestar atenció al gènere. No entenc per què. D'altra banda, és cert que ara s'escriuen molts relats, això no vol dir que tots siguin bons, ni vol dir tampoc que la crítica haja entès que un bon llibre de

relats és tan bo, al capdavant, com una bona novel·la, i que un de dolent ho és tant, també, com una novel·la dolenta. En el fons, sembla que només hi ha poesia, novel·la i assaig, com en els premis, i al voltant gent que mareja qui sap amb quines intencions.

—*¿Com veus la narrativa catalana, nova o no tan nova, particularment del Sénia avall?*

—No sé què dir. Entre amics, sempre he estat bastant radical i, si es vol, poc generós: un desastre amb alguns pal·liatius i matisos. Però no m'agrada ser tan pessimista ni tan expeditiu. En tot el món el escriptors es queixen, uns amb més raó que uns altres, però això no duu enlloc. Potser no és que estiga malament la literatura, les arts, la cultura d'aquest país, o no és només això: és la que ens mereixem, la que aquest país pot produir. Com la política, etc. Potser això és massa determinista, i tampoc no ofereix cap consol pensar que vivim en un desastre de país, però sí que dona una perspectiva menys injusta, més completa, sobre la literatura i sobre la resta.

—*Algú ha dit que els escriptors valencians viuen en una illa dins la seua societat. No és menys cert que els escriptors de l'illa de dalt es relacionen amb els d'aquesta ben aïlladament i que, comptat i debatut, la literatura catalana ja sembla un arxipèlag.*

—Sí que recorda, tot plegat, la Micronèsia. Som una illa, és obvi. Una illa còmoda on és fàcil publicar i viure, encara que no et llegesquen més

que els altres escriptors i els estudiants de BUP, cosa que té la seua gràcia absurda. Si tractes determinats temes, si te'n passes, per pornògraf, per genial, per crític, per atrabiliari, pel que siga, el públic de BUP s'ha acabat i en comptes de mil llibres en vens dos-cents seixanta, amb sort. D'altra banda, és cert que a dalt se'ns fa molt poc de cas, potser amb raó. Però fa mal gust de boca saber que hi ha, geogràficament pròxim, un mercat relativament ampli en la teua llengua que per a tu està tancat a pany i clau —i que no s'obrirà ni per saber morir— per raons que no podem assegurar que siguin només literàries. ¿I què és un escriptor sense lectors?

—*Fa la impressió que, en els teus relats, les relacions personals basculen entre la paranoia i l'impossible.*

—Les relacions dels personatges solen ser o personals o objectuals, igualment obsessives en tots dos casos. M'interessa el límit de la persona, el límit en totes les seues accepcions i circumstàncies. Pense en aquella frase del *Werther* de Goethe que diu que l'home pot suportar, fins a cert punt, la tristesa, l'alegria i el dolor. Més enllà d'aquest límit sucumbeix. Aquesta curiositat meua, òbviament, exaspera els meus personatges.

—*Sembla, també, que els teus relats podrien esdevenir-se en qualsevol lloc, o enlloc. No hi ha anècdotes contextuals.*

—En realitat no m'interessa reflectir-les. Fins i tot seria contraproduent. En un món claustrofòbic sobre les finestres. Ara, des de dins també

és possible una descripció, si vols el·líptica, de maneres de veure o de no veure el món, de la realitat. Aquests *extra-límits* tancats també donen una informació vàlida.

—*Sovint el lector no sap si els teus contes són peces còmiques o tràgiques, o més aviat tragèdies hilarants.*

—De tots és sabut que ací és el lector qui decideix. Pel que sé, ho ha fet de diverses maneres. Jo volia fer això, tragèdies còmiques. Des del punt de vista adequat, tota tragèdia ho és. Còmica o, millor, grotesca, inevitablement. D'altra banda, aquest punt de vista és útil, em pense, per al meu principal propòsit, que és ferir la sensibilitat del lector. Ferir-la de totes les maneres: l'horror, el fàstic, la pietat, la burla. No deixar-lo indiferent. Cada lector és una víctima en potència.

—*¿T'inspiren tendresa, almenys, els teus personatges?*

—Tendresa no. Em fan pena. Perquè d'alguna manera busquen. Busquen, potser, un salconduit a la felicitat, a la salvació. I és impossible que el troben, perquè no existeix aquesta salvació. Llavors es mouen, giren, creuen anar en alguna direcció. És un engany lamentable, dut amb una convicció patètica.

—*¿Encara estaries d'acord amb la dita de Stendhal, que una narració és un espill posat en el camí, tenint en compte les transformacions patides des de llavors en les menes de camins, en els espills i en la mirada?*

—Sí. Completament. I també amb allò de Hemingway, que una novel·la es guanya per punts, i un conte per K.O.

—*¿Tens la certesa d'haver col·locat en el teu llibre algun directe irrefutable?*

—Interiorment, sí. Després el públic et sorprèn. Hi ha magnífics esquivadors, o faixadors. En canvi, cauen amb les carícies.

Enric Sòria